

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI TABIIY RESURLARNI MUHOFAZA QILISH VA ASRASHGA O'RGATISH YO'LLARI

Muxamedova Sanobar
Tojibayevna.

Yunusobod tumani 122- maktab
Boshlang'ich sinf

Annotatsiya

Atrof-muhit muammolari tobora ortib borayotgan bir sharoitda yosh avlodga tabiiy resurslarni muhofaza qilish va asrab-avaylashning ahamiyatini o'rgatish juda muhim. Boshlang'ich maktab o'quvchilari atrof-muhitni muhofaza qilish qadriyatlari va amaliyotlarini singdirish uchun muhim demografik hisoblanadi. Ushbu ilmiy maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga tabiiy resurslarni muhofaza qilish va asrashning ahamiyatini o'rgatishning turli samarali usullari ko'rib chiqiladi, amaliy ta'lim tajribasi muhimligini ta'kidlab, jamoatchilikni jalb qilish va atrof-muhitga nisbatan mas'uliyat hissini tarbiyalash ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar Tabiiy resurslar, amaliy mashg'ulotlar, bog'dorchilik faoliyati, tuproq salomatligi, chiqindilarni kamaytirish, tanqidiy fikrlash.

Kirish:

Tabiiy resurslar Yerdagi hayotni qo'llab-quvvatlash, bizni toza havo, suv, oziq-ovqat va energiya kabi zarur narsalar bilan ta'minlash uchun juda muhimdir. Biroq, o'rmonlarni kesish, ifloslanish va haddan tashqari iste'mol qilish kabi inson faoliyati bu resurslarning keskin sur'atlarda kamayishiga va tanazzulga olib keladi. Bolalarni tabiiy resurslarni muhofaza qilish va asrash muhimligini o'rgatish nafaqat ekologik javobgarlik tuyg'usini uyg'otadi, balki ularni dunyoning vijdonli fuqarosi bo'lish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan ham qurollantiradi.

Boshlang'ich maktab o'quvchilarini o'qitish strategiyalari:

1. Amaliy o'quv faoliyati: O'quvchilarni tabiatda sayr qilish, bog'dorchilik, qayta ishlash loyihalari va kompost tayyorlash kabi amaliy mashg'ulotlarga jalb qilish tabiat dunyosi bilan chuqurroq aloqada bo'lishga yordam beradi. Bu tajribalar o'quvchilarga tirik organizmlar va ularning atrof-muhitining o'zaro bog'liqligiga bevosita guvoh bo'lish imkonini beradi, bu esa tabiatni yanada ko'proq qadrlashga olib keladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiatda sayr qilish, bog'dorchilik, qayta ishlash va kompost tayyorlash kabi amaliy mashg'ulotlarga jalb etish tabiat dunyosi bilan chuqur aloqadorlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bu tajribalar o'quvchilarda tirik mavjudotlar va ularning atrof-muhit haqidagi tushunchalarini kengaytiribgina qolmay, balki tabiatga nisbatan chuqur hurmatni uyg'otadi. Keling,

ushbu amaliy mashg'ulotlarning afzalliklari va amalga oshirilishini batafsil ko'rib chiqaylik:

Tabiatda sayr qilish:

Tabiatda sayr qilish talabalarga atrofdagi bioxilma-xillikni o'rganish va kuzatish imkoniyatini beradi. O'quvchilarda tabiat qo'yniga sho'ng'ish orqali o'zlari duch keladigan o'simliklar, hayvonlar va ekotizimlar haqida hayrat va qiziqish tuyg'usi paydo bo'ladi. O'qituvchilar o'quvchilarga o'simliklar va hayvonlarning turli turlarini aniqlashga, ularning yashash joylarini o'rganishga, atrof-muhitdagi tirik organizmlarning o'zaro bog'liqligini tushunishga yo'naltirishlari mumkin.

Bog'dorchilik:

Bog'dorchilik faoliyati o'quvchilarga o'simliklarni yetishtirish va sog'lom ekotizimlarning ahamiyatini tushunish bo'yicha amaliy tajribaga ega bo'ladi. Maktab bog'ini ekish va parvarish qilish orqali o'quvchilar o'simliklarning hayot aylanishi, changlatuvchilarning roli va tuproq salomatligining ahamiyati bilan tanishadilar. Bog'dorchilik, shuningdek, o'quvchilarni mas'uliyat, sabr-toqat va tirik mavjudotlarni parvarish qilishning mukofotlarini o'rgatadi. Bundan tashqari, talabalar oziq-ovqat ishlab chiqarish, barqaror qishloq xo'jaligi va inson faoliyatining atrof-muhitga ta'siri kabi tushunchalarni o'rganishlari mumkin.

Qayta ishlash:

Talabalarni qayta ishlash loyihalariga jalb qilish ularni chiqindilarni kamaytirish, resurslarni tejash va ekologik barqarorlikning ahamiyati haqida o'rgatadi. Qayta ishlanadigan narsalarni saralash, qayta ishlash jarayonini tushunish va qayta ishlangan san'at yoki hunarmandchilikni yaratish orqali talabalar kichik harakatlar atrof-muhitga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini bilib oladilar. Qayta ishlash faoliyati, shuningdek, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, chunki talabalar chiqindilarni kamaytirish va ularning ekologik izini kamaytirish yo'llarini o'rganadilar.

Kompostlash:

Kompostlash mashg'ulotlari o'quvchilarga tabiiy parchalanish jarayoni va organik chiqindilarni qayta ishlashning afzalliklari haqida o'rgatadi. Oziq-ovqat qoldiqlari, hovli chiqindilari va boshqa organik materiallarni kompost qilish orqali talabalar organik moddalarning ozuqa moddalariga boy tuproqqa aylanishiga bevosita guvoh bo'lishadi. Kompostlash nafaqat poligonlarga yuboriladigan chiqindilarni kamaytiradi, balki ekotizimlarda ozuqa moddalarining aylanishi kontseptsiyasini ham mustahkamlaydi. Talabalar hosil bo'lgan kompostdan maktab bog'ini yoki idishdagi o'simliklarni boyitish uchun foydalanishlari mumkin, bu esa tabiiy qayta ishlash jarayonini yopadi.

Ushbu amaliy o'quv mashg'ulotlarini o'quv dasturiga kiritish nafaqat o'quvchilarning ekologik savodxonligini oshiradi, balki tabiatni muhofaza qilish va hurmat qilish tuyg'usini ham oshiradi. O'quvchilarni tajribaviy o'rganish imkoniyatlariga jalb qilish orqali o'qituvchilar kelajak uchun qimmatbaho tabiiy resurslarimizni himoya qilish va asrash uchun jihozlangan ekologik ongli shaxslar avlodini ilhomlantirishi mumkin.

2. O'quv dasturlari integratsiyasi: Tabiat resurslari va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha turli fanlar, jumladan, fan, ijtimoiy tadqiqotlar va til san'ati bo'yicha darslarni birlashtirish asosiy tushunchalarni mustahkamlash va fanlararo ta'limni

rivojlantirishga yordam beradi. Misol uchun, talabalar fan darslarida suv aylanishi haqida bilib olishlari, ijtimoiy fanlarda o'rmonlarni kesishning ekotizimlarga ta'sirini o'rganishlari va til san'atida tabiatni muhofaza qilishni targ'ib qiluvchi ishonchli insholar yozishlari mumkin.

3. Mehmon ma'ruzachilar va dala sayohatlari: Atrof-muhit bo'yicha ekspertlar, tabiatni muhofaza qilish bo'yicha mutaxassislar va bog' qo'riqchilarini talabalar bilan suhbatlashishga taklif qilish yoki mahalliy bog'lar, qo'riqxonalar yoki qayta ishlash ob'ektlariga sayohatlar tashkil etish real dunyo haqida qimmatli tushunchalar berishi va talabalarni harakatga undashi mumkin. Ushbu tajribalar tabiiy yashash joylari va biologik xilma-xillikni saqlash muhimligini ham ko'rsatishi mumkin.

4. Jamoa faolligi: O'quvchilarni tozalik tadbirlari, daraxt ekish tashabbuslari yoki atrof-muhitni muhofaza qilish kampaniyalarida ishtirok etishga undash fuqarolik burchini tuyg'usini uyg'otadi va ularga o'z mahallalarida ijobiy ta'sir ko'rsatishga imkon beradi. Mahalliy tashkilotlar va korxonalar bilan hamkorlik qilish talabalarning atrof-muhit muammolari va yechimlari haqidagi tushunchalarini yanada oshirishi mumkin.

5. Texnologiya va multimedia resurslari: O'quv videolari, interaktiv veb-saytlar va raqamli simulyatsiyalardan foydalanish murakkab ekologik tushunchalarni boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qulayroq va qiziqarli qilishga yordam beradi. Virtual sayohatlar, onlayn o'yinlar va multimedia taqdimotlari an'anaviy o'qitish usullarini to'ldirishi va turli xil ta'lim uslublarini qondirishi mumkin.

Xulosa:

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiiy resurslarni muhofaza qilish va asrashga o'rgatish barqaror kelajakni qurishda muhim ahamiyatga ega. Amaliy mashg'ulotlar, o'quv dasturlari integratsiyasi, mehmon ma'ruzachilar, jamoatchilik ishtiroki va texnologiya resurslari kombinatsiyasini amalga oshirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning atrof-muhitga oid xabardorligini va boshqaruv ko'nikmalarini samarali rivojlantirishlari mumkin. Yosh o'quvchilarni atrof-muhit himoyachisi bo'lish imkoniyatlarini kengaytirish nafaqat sayyoramizga foyda keltiradi, balki barcha tirik mavjudotlarga nisbatan mas'uliyat va hamdardlik tuyg'usini tarbiyalaydi.

Innovatsion o'qitish strategiyalarini qo'llash va maktablarda ekologik ong madaniyatini tarbiyalash orqali biz kelajak avlodni bebaho tabiiy boyliklarimizning faol posbonlari bo'lishga ilhomlantirishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Norbo'tayev X.B. Boshlang'ich ta'limda ekologik xafvsizlik madaniyatini takomillashtirish.//Муаллим ҳам узлуксиз билимлендирий. Илмий-методикалык журнал №2 ISSN 2181-7138 Некис-2022. -Б. 93-97.

2. Норбўтаев Х.Б. Бошланғич синфларда фанлараро экологик тарбия //Замонавий таълим. - 2018. 11-сон. - Б. 53-58.

3. Shermatova, U. (2024). Ecological education in primary classes formation of pedagogical conditions of development. World Bulletin of Social Sciences, 33, 49-53.

4. SHERMATOVA, U. (2024). Ecological Education Teaching in Primary Class Methodology. Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical Developments, 2(4), 97-105.

5. Uljamol Shermatova. (2023). DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASS. Open Access Repository, 9(10), 152–157.
6. Shermatova, U. (2020). THE LIGHT OF THE NIGHTS WITHOUT A DAY. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(4).
7. Norbo‘tayev X.B. Boshlang‘ich ta’limda ekologik xafvsizlik madaniyatini takomillashtirish. //Муаллим ҳем узлуксиз билимле